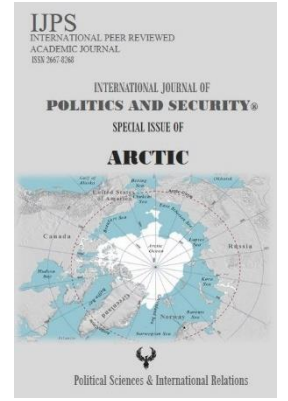

International Journal of Politics and Security (IJPS)

ISSN: 2667-8268

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijps>

Arktik Bölgesi'nin Kopenhag ve Aberystwyth Ekolü İle İncelenmesi

Yazar(lar) / Author(s): Serdar YILMAZ - Aslıhan GENÇ

Kaynak / Source: International Journal of Politics and Security (IJPS) / Cilt. 3 / Sayı. 1 / April. 2021, ss. 129-155.

Geliş Tarihi / Date of Arrival : 01.12.2020

Kabul Tarihi / Date of Acceptance : 06.04.2021

Bu Makaleye Atıf İçin / To cite this article:

Yılmaz, Serdar, Aslıhan Genç. "Arktik Bölgesi'nin Kopenhag ve Aberystwyth Ekolü İle İncelenmesi". *International Journal of Politics and Security (IJPS)*, Cilt. 3, Sayı. 1, 2021, ss. 129-155.

Bu makalenin tüm hakları International Journal of Politics and Security (IJPS) Dergisi'ne aittir. Önceden yazılı izin almadan hiçbir iletişim, kopyalama ya da yayın sistemi kullanılarak yeniden yayımlanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz veya herhangi bir şekilde kamunun ücretli/ücretsiz kullanımına sunulamaz. Akademik amaçlı alıntılar bu kuralın dışındadır. Yazıda belirtilen fikirler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir.

Arktik Bölgesi'nin Kopenhag ve Aberystwyth Ekolü İle İncelenmesi*

Serdar YILMAZ**

Aslıhan GENÇ***

Özet

Bu çalışmanın amacı Arktik Bölgesi'nin var olan enerji kaynak potansiyelinin bölgesel ve küresel açıdan oluşturduğu risk ve tehditleri incelemektir. Bölgedeki sorunlar uluslararası güvenlik teorilerinden olan Kopenhag Ekolü ve Aberystwyth Ekolü ile analiz edilmiştir. Bu çalışma, Arktik Bölgesi sahip olduğu doğal kaynak potansiyeli ve yeni açılacak olan deniz ticaret güzergâhları açısından bölgesel rekabeti artırırken, hem bölgesel hem de küresel açıdan güvensizlik ortamı yaratmaktadır hipotezine dayanmaktadır. Hipotezin doğrulaması için "Arktik Bölgesi'nin devletler için stratejik önemi nedir? Arktik Bölgesi'ndeki anlaşmazlıkların uluslararası güvenlik kapsamında içerdiği risk ve tehditler nelerdir? Bölgedeki sorunlar nasıl çözülebilir?" sorularına cevaplar aranmıştır.

Anahtar Kelimeler: Arktik Bölgesi, Uluslararası Güvenlik, Kopenhag Ekolü, Aberystwyth Ekolü.

Examination of the Arctic Region with Copenhagen and Aberystwyth School

Abstract

The purpose of this study is to examine the regional and global risks and threats posed by the energy resource potential of the Arctic Region. The problems in the region have been analyzed by the international security theories namely Copenhagen and the Aberystwyth Schools. This study is based on the hypothesis that while the Arctic Region increases regional competition in terms of its natural resource potential and new maritime trade routes, it creates an atmosphere of insecurity both regionally and globally. The following questions were sought to verify the hypothesis: What is the strategic importance of the Arctic Region for the related states? What are the risks and threats of the conflicts in the Arctic Region within the scope of international security? How can the problems in the region be solved?

Keywords: Arctic Region, International Security, Copenhagen School, Aberystwyth School.

* Bu çalışma Aslıhan Genç'in 2020 yılında sunduğu yüksek lisans tezinin ilgili bir bölümünden türetilmiş ve geliştirilmiş halidir.

** Dr. Öğretim Üyesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, E-Mail: serdaryilmaz@mu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3400-3392

*** E-mail: aslihanngenc@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5592-4513

Geliş Tarihi: 01.12.2020 - **Kabul Tarihi:** 06.04.2021

1. Giriş

Arktik Bölgesi'nin küresel ısınmanın¹ etkilerine bağlı sebeplerle stratejik önemi giderek artmıştır. Bölgede yapılan bilimsel araştırmalar sonucu bölgedeki değerli minerallerin ve doğal kaynakların zenginliğinin farkına varılmıştır. Küresel ısınma ile bölgedeki bu zengin kaynakların çıkarılması, balıkçılık faaliyetlerindeki artış, ticaret yollarından geçişlerin kolaylaşması ve yeni ticaret yollarının açılması ile ticaretin ve turizmin gelişmesi bölgede beklenen olumlu etkilerdendir. Bu olumlu etkilerin devletlere sağlayacağı çıkarların devletler arasındaki rekabeti artırması, bölge halkının geçimini sağladığı gelir sektörlerin değişmesi ihtimali, yaşadıkları adaların sular altında kalma riski sonucu göç etmeleri, sağlıkları ve kültürel devamlılıklarını sağlamaları gibi olumsuz etkiler de mevcuttur. Bölge devletleri kıta sahanlıkları ve münhasır ekonomik bölge belirsizlikleri, bölgedeki doğal kaynakların çıkarılması ve ticaret güzergâhlarında hegemonyalarını güçlendirme istekleri gibi çeşitli çatışmalar yaşamaktadırlar. Bölge devletleri iklim krizinin getireceği felakete odaklanmak yerine ekonomik, ticari ve stratejik avantajları öncelikli hale getirmektedir. Bölgede değişen iklim koşullarıyla birlikte, siyasi ve politik ortam da değişmektedir ve bu durum aslında tüm dünyayı etkilemektedir.

Bu çalışmanın amacı Arktik Bölgesi'ni uluslararası güvenlik teorilerinden olan Kopenhag Ekolü ve Aberystwth Ekolü ile analiz etmektir. Kopenhag Ekolü'nün seçilmesinin nedeni, devletlerin bölgedeki anlaşmazlıkları nasıl birer güvenlik meselesi haline getirdiklerini “güvenikleştirme” kavramı ile analiz etmektir. Aberystwth Ekolü'nün tercih edilme sebebi ise, bölgede yoğun olarak hissedilen iklim krizinin etkilerini ve devletlerin izledikleri güvenlik politikalarının, bireysel güvenlik üzerindeki etkilerini incelemektir. Ayrıca çalışmanın son bölümünde iki güvenlik ekolü karşılaştırılarak, bölgedeki güvenlik sorunlarına çözüm arayışları getirilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda devletlerin güvenikleştirmesi gereken meselelerin bireysel güvenlik konuları olduğu kanısına varılmıştır.

¹ Bu çalışmada “küresel ısınma” yerine “küresel ısınma” ifadesi kullanılacaktır. İngiliz profesör Richard Betts 2019 Aralık ayı Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Zirvesi'nde yaptığı konuşmasında “küresel ısınma (global warming) yerine, küresel ısınma (global heating) kelimesinin teknik açıdan daha doğru olduğunu açıklamıştır. “Isınma” ifadesinde kendiliğinden “ısındığı” iması taşıdığı ve söz konusu durumda insanların eylemlerinin etkilerinin sonucu göz ardı edildiği ifadesinde bulunmuştur. Bkz.: <https://journo.com.tr/guardian-artik-iklim-degisikligi-demeyecek> (20.10.2020).

Çalışma bilimsel araştırma metodolojisinden, nitel araştırma yöntemi ile incelenmiştir ve konuyla ilgili olarak metin analizi ile literatür taraması yapılmıştır. Bu çalışma, Arktik Bölgesi sahip olduğu doğal kaynak potansiyeli ve yeni açılacak olan deniz ticaret güzergâhları açısından bölgesel rekabeti artırırken, hem bölgesel hem de küresel açıdan güvensizlik ortamı yaratmaktadır hipotezine dayanmaktadır. Çalışmanın uluslararası güvenlik teorilerinden yola çıkılarak, Arktik Bölgesi'nin stratejik önemi ve uluslararası kamuoyunun güvenliği açısından ne ifade ettiği incelenerek, literatüre katkı sağlaması amaçlanmaktadır. Bölgedeki kıta sahanlıkları ile münhasır ekonomik bölge çatışmalarını ve bunun bir sonucu olarak doğal kaynakların çıkarılması, küresel ısıtma etkileri sonucu aktifleşecek olan deniz ticaret rotalarının ve bölge halkının güvenliğinin sağlanması konuları çalışmanın değindiği konulardandır.

2. Arktik Bölgesi ve Stratejik Önemi

Arktik Bölgesi'ni siyasi, askeri, ekonomik ve hukuki olarak analiz etmek için bölgenin coğrafyasını anlamak gereklidir. Bu coğrafya Kuzey Kutbu ya da Arktik Dairesi olarak bilinmekle birlikte, 66° 33' kuzey enlemlerinde kalan hayali bir dairedir.² Kanada, Norveç Krallığı, Rusya Federasyonu, Alaska (Amerika Birleşik Devletleri), Grönland (Danimarka Krallığı) devletlerinin Arktik Okyanusu'na kıyısı vardır. İzlanda, İsveç ve Finlandiya da bölge devletleri arasında yer almaktadır. Dünya yüzeyinin %6'sını oluşturan bu alandan bahsedilirken okyanus ve kara parçalarını kapsayan bir coğrafi alan olarak bahsedilecektir.³ Çünkü mevsimsel ve iklim krizinin neden olduğu değişim süreci içerisinde buzun erimesine bağlı olarak, bölge coğrafyasında değişimler yaşanmakta ve bu bölgenin coğrafi sınırları net bir şekilde belirlenememektedir.⁴

Bölgedeki en önemli uluslararası kuruluşlardan biri Arktik Konseyi (Arctic Council)'dir. 1996 yılında Ottawa Bildirgesi ile kurulmuş, hükümetler arası bir forum niteliğindedir.

² Piers Vitebski, "A Homeland", *The Arctic Is*, 2.

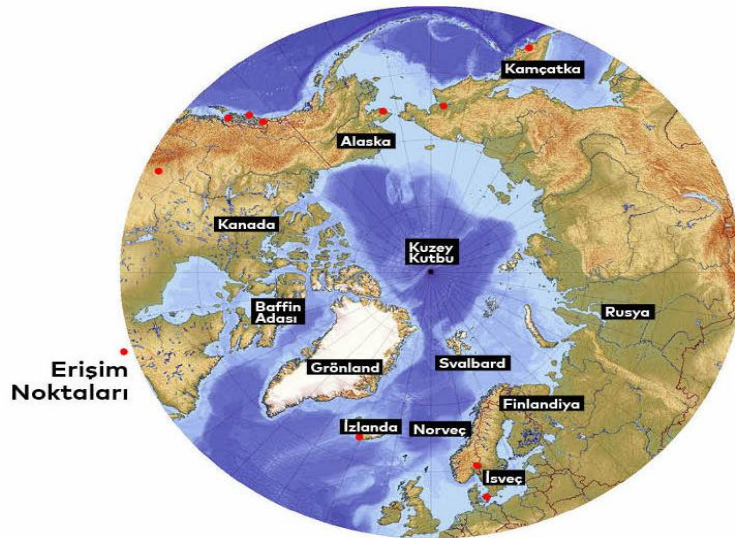
³ Zdenek Kriz and Filip Chrastansky, "Existing Conflicts in the Arctic and the Risk of Escalation: Rhetoric and Reality", *Perspectives* 20, no.1 (2012): 116.

⁴ Selçuk Demirkılınç, "Politik bir Bölge Olarak Arktika'nın Tanımlanışı", *Küresel Bakışla Kutup Çağı: Çatışmalar, İşbirlikleri, Ulusal Çıkarlar*, ed. Harun Gümrükçü, Natalia S. Şanlı, Selçuk Demirkılınç, Aybuke İnan, Tamer İlbuğa (Antalya: Siyasal Kitapevi, 2015), 119.

Kuruluşun hedefleri arasında Arktik devletleri ve Arktik halkları⁵ ile bölgede sürdürülebilir kalkınmayı sağlarken, çevre ile ilgili konularda işbirlikleri oluşturmaktır. Konseyin üye devletleri Kanada, Danimarka Krallığı, Finlandiya, İzlanda, Norveç Krallığı, Rusya Federasyonu, Amerika Birleşik Devletleri ve İsveç Krallığı'dır. Konseyin başkanlıkları devletler arasında iki yılda bir belirlenmektedir.⁶

Harita 1. Arktik Bölge Haritası⁷

Bölgenin stratejik öneminin artması, iklim krizinin etkilerini belirginleştirmesi ile bölge coğrafyasının uğrayacağı çok boyutlu değişimlerden kaynaklanmaktadır. Bölge 2036 yılında son buzla kaplı yaz mevsimini yaşayacaktır.⁸ Arktik Bölgesi değerli mineraller ile petrol, kömür ve gaz rezervleri bakımından önemli bir coğrafyadır. Eriyen buzullar sonucu bölgeye ulaşım ve bölgedeki doğal kaynakların çıkarılması kolaylaşacaktır. Bölgede, dünya petrolünün %10'u ve gazın %25'i çıkarılmaktadır. İklim değişikliğinin bir sonucu olarak, bölgeden çıkarılması kolaylaşan petrol ve doğalgaz, enerji sektörünü etkilemektedir.⁹

⁵ Arktik'de yerleşim bölgeleri sekiz Kuzey Kutup ülkesinde yaşayan 40'm üzerinde farklı etnik gruplar bulunmaktadır. Arktik Atlas Üniversitesi'ne (University of the Arctic Atlas) göre Arktik halklarının sayısı 13.1 milyon olarak açıklanmaktadır. Yerli halklar küçük, dağınık topluluklar şeklinde yaşamaktadır. Bu halklar arasında Saamiler, Nenets, Inuit, Yupik, Evenk, Khanty, Chukchi halkları bulunmaktadır. Bkz.: <https://www.arcticcentre.org/EN/arcticregion/Arctic-Indigenous-Peoples> (20.10.2020).

⁶ <https://arctic-council.org/en/about/> (20.10.2020).

⁷ <https://www.arcticcentre.org/EN/arcticregion/Maps/definitions>.

⁸ Jason Treat ve Ryan Williams, "Kuzey Kutbu: Sular Isınıyor", *National Geographic Türkiye*, (2019), 57.

⁹ Gunnar S. Eskeland ve Line Sunniva Flottorp, "Climate Change in the Arctic: A discussion of the Impact on Economy Activity", *The Economy of the North*, 85.

Kuzey bölgelerde turizm faaliyetlerinin hava sıcaklıklarının artması ile canlanması beklenmektedir. Bölgedeki kar ve buz manzaraları, yaban hayatı, bitki örtüsü turistlerin dikkatini çekmektedir.¹⁰

Bölgenin dünya ticaretine olan etkileri incelendiğinde, dünya ticaretinin yaklaşık %95'inin deniz ticareti ile yapıldığı bilinmektedir.¹¹ Bölgedeki buzulların erimesiyle birlikte yeni oluşacak deniz ticaret yolları bu faaliyetleri canlandıracaktır. Buna ek olarak, bölgedeki petrolün, deniz dibinden çıkarılırken ya da gemiler vasıtasıyla taşınırken, denize sızma ihtimali çevrenin kirlenmesi sonucunu meydana getirebileceği gibi, petrol ararken deniz buzunun gemiler tarafından kırılması, bölgedeki buzların erime hızını artırmaktadır. Tüm bu faktörler ise bölgede etik problemler oluşturmaktadır.¹²

Dünyadaki balıkçılık faaliyetlerinin %10,1'i ise bu bölgeden sağlanmaktadır. Küresel ısınmanın bir sonucu olarak deniz sıcaklığındaki artış ve deniz asit seviyesindeki değişimlerin, bölge deniz canlıları popülasyonunu etkilemesi ve göç yollarının farklılaşmasına neden olacaktır.¹³

Bölgedeki deniz ticaret yollarına değinecek olursak eğer, Rusya Federasyonu'nun Kuzey Deniz Rotası (Сéверный морскóй путь) adını verdiği ve en büyük deniz rotalarından biri olan Kuzeydoğu Geçidi (The Northern Sea Route – NSR) bunlardan ilkidir. Avrupa ve Asya güzergahında bulunan bu rota ile iki kıta arasındaki mesafeyi 21.000 kilometreden, 12.800 kilometreye düşürmektedir.¹⁴ Bu rota ilk kez 2009 yılında kullanılmıştır.¹⁵ İkinci olarak Kuzeybatı Geçidi (The Northwest Passage- NWP) buzla kaplı dar, sığ ve çok fazla buz labirentlerinden oluşan bir geçittir. Kuzey Atlantik ile Kuzey Pasifik okyanuslarını bağlamaktadır.¹⁶ Bu rota temmuz-ekim arası 3-5 aylık bir gemi geçiş dönemine sahiptir¹⁷ ve

¹⁰ Eskeland ve Flottorp, a.g.e., 86.

¹¹ Kadir Sancak, "Deniz Hukukuna İlişkin Temel Egemenlik Alanları Bağlamında Arktik'teki İhtilafli Alanlar ve Hukuki Durum", *Uluslararası İktisadi ve İdari İnceleme Dergisi* 23, (2019):19.

¹² <https://climate.copernicus.eu/helping-shipping-industry-adapt-climate-change> (08.10.2020).

¹³ Eskeland ve Flottorp, a.g.e., 84.

¹⁴ Miaojia Liu ve Jacob Kronbak, "The Potential Economic Viability of Using the Northern Sea Route (NSR) as an Alternative Route Between Asia and Europe", *Journal of Transport Geography* 18, no.3 (2010): 435.

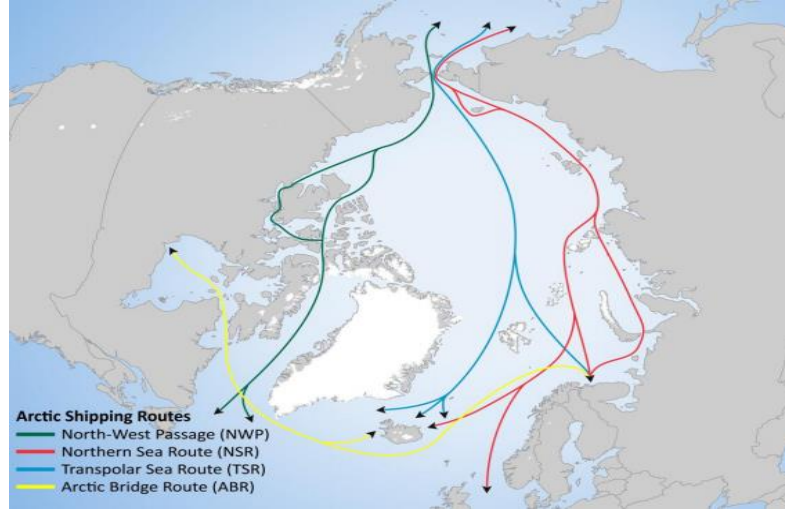
¹⁵ <https://www.britannica.com/topic/Northeast-Passage> (11.10.2020).

¹⁶ Christopher Mark Macneill, "Gaining Command and Control of The Northwest Passage: Strait Talk on Sovereignty", *Ocean & Coastal Law & Policy, The University of Denver Sturm College of Law*, (2007): 4.

ilk kez 2014 yılında Kanada ile Çin arasında bir kargo gemisi tarafından ile kullanılmıştır.¹⁸

Harita 2. Arktik Denizcilik Rotaları¹⁹

Üçüncü olarak Arktik Köprüsü Rotası (Arctic Bridge Route-ABR) ilk kez 2007 yılında kullanılmıştır ve Asya ile Avrupa arasında çok sık kullanılan bir ticaret rotasına dönüşmesi muhtemeldir.²⁰ Son olarak Transpolar Deniz Rotası (Transpolar Sea Route-TSR) aracılığı ile Arktik'in tam ortasından geçiş sağlanacak şekilde, Bering Boğazı'na ulaşılması amaçlanmaktadır. Ancak bu güzergah şu anda tamamen buzla kaplı olduğu için bu rota şu anda bir varsayım niteliği taşımaktadır.²¹

3. Bölge Devletleri Anlaşmazlıkları

Bölgedeki askeri güvenlik sorunlarının başında doğal kaynakların çıkarılması, devletlerin kıta sahanlıklarını ve münhasır ekonomik bölgelerini genişletme istekleri sonucu sınır anlaşmazlıkları ve deniz ulaşım güzergâhlarının statüsü gibi sorunlar bulunmaktadır.²² Rusya, sınır anlaşmazlıkları ve geçitlerin statüsü ile ilgili olarak Arktik Beş (Arctic Five-A5)²³

¹⁷ Donat Pharand, "The Arctic Waters and the Northwest Passage: A Final Revisit", *Ocean Development and International Law* 8, no.3 (2007): 3.

¹⁸ Michael Byers ve Emma Lodge, "China and the Northwest Passage", *Chinese Journal of International Law*, (2019): 57.

¹⁹ https://arcticyearbook.com/images/yearbook/2012/Scholarly_Papers/14.Humpert_and_Raspotnik.pdf.

²⁰ <https://arcticbridge.com/> (18.10.2020).

²¹ <https://www.thearticinstitute.org/future-arctic-shipping-transpolar-sea-route/>(18.10.2020).

²² Robert Huebert, "The Newly Emerging Arctic Security Environment", *Canadian Defence and Foreign Affairs Institute*, (2010): 23.

²³ A5 ifadesi Arktik Okyanusu'na kıyısı olan beş devletin (ABD, Rusya, Norveç, Kanada ve Danimarka)

ülkeleri arasında sorunlar yaşamaktadır.²⁴ Bu sorunları incelemeden önce bölgedeki uluslararası kuruluşlara değinmek gerekmektedir.

İlk olarak Arktik Konseyi (Arctic Council) bölgede hükümetler arası bir forum olarak varlığını sürdürürken, askeri bir güvenlik önlemi alamamaktadır ve bölgedeki sorunları çözücü bir mercii niteliğinde değildir.²⁵ İkinci olarak Uluslararası Denizcilik Örgütü (International Maritime Organization-IMO) bölgede “Kutup Kodu” (Polar Code) oluşturarak, bölgede denizcilik faaliyetlerinin güvenle sağlanması ve deniz çevresinin korunması ile ilgilenmektedir.²⁶ NATO’nun bölge ile ilgili bir politika beyanı bulunmamaktadır, ayrıca bölge devletleri tarafından bu kuruluşun bölgedeki varlığı, Rus tehdidini artırdığı gerekçesiyle hoş karşılanmamaktadır.²⁷ Bölgedeki kıta sahanlığı, karasuları ve münhasır ekonomik bölge sorunları ise Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS/ United Nations Convention on the Law of the Sea-UNCLOS) baz alınarak çözülmeye çalışılmaktadır.

Bölgedeki temel anlaşmazlıklar üç temel noktada incelenmektedir. Bu anlaşmazlık noktaları ilk olarak kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge üzerindeki çatışmalardır, sonrasında geçitler ve boğazlar üzerindeki çatışmalar ile kara parçaları üzerindeki çatışmalardır.²⁸

En önemli sorunların başında kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge sorunları bulunmaktadır. Bu sorunlar şunlardır:

1. Amerika Birleşik Devletleri ile Rusya Federasyonu’nun Bering Boğazı üzerindeki hak iddiaları

---

kısaltmasıdır. Arktik Sekiz (Arctic Eight, A8) ise bölgede hak iddia eden Finlandiya, İsveç ve İzlanda’yı da kapsamaktadır. Selçuk Demirkılınç, “Bölgeselcilik Teorisi çerçevesinde Arktika Bölgeselciliği”, *Küresel Bakışla Kutup Çağı: Çatışmalar, İşbirlikleri ve Ulusal Çıkarlar*, ed. Harun Gümrükçü, Natalia S. Şanlı, Selçuk Demirkılınç, Aybüke İnan ve Tamer İlbuğa (Antalya: Akdeniz Üniversitesi Yayınevi, 2015), 56-57.

²⁴ Huebert, *a.g.e.*, 23.

²⁵ Declaration on the Establishment of the Arctic Council, (Kanada Ottawa, 1996). Bkz.: https://oarchive.arctic-council.org/bitstream/handle/11374/85/EDOCS-1752-v2-ACMMCA00_Ottawa_1996_Founding_Declaration.PDF?sequence=5&isAllowed=y.

²⁶ International Maritime Organization, <http://www.imo.org/en/MediaCentre/HotTopics/polar/Pages/default.aspx> (20.12.2019).

²⁷ Heather A. Conley, Terry Toland, Jamie Kraut, Andreas Osthaagen, “A New Security Architecture for the Arctic an American Perspective”, *Center for Strategic and Internatioanl Studies*, (2012): 30.

²⁸ Zdenek Kriz and Filip Chrastansky, “Existing Conflicts in the Arctic and the Risk of Escalation: Rhetoric and Reality”, *Perspectives* 20, no. 1 (2012): 117.

2. Amerika Birleşik Devletleri ile Kanada arasında yaşanan Beaufort Denizi hak iddiaları
3. Norveç Krallığı ile Rusya Federasyonu arasındaki Barents Denizi iddiaları
4. Rusya, Kanada ve Danimarka arasındaki Lomonosov Sırtı kıta sahanlığı sorunu
5. Rusya Federasyonu, ABD ve Kanada'nın arasındaki Alpha-Mendeleyev Sırtı kıta sahanlığı sorunu

Bering Boğazı sorunu, Amerika ve Rusya arasında yaşanmaktadır. İki devlet sınırın kesin olarak belirlenmesi amacı ile 1 Haziran 1990 tarihinde “Deniz Alanlarının Sınırları Hakkında” anlaşma imzalamıştır. Münhasır ekonomik bölge sınırı olarak Chuckchi Denizi ve Bering Denizi ile Kuzey Kutup Denizi ve Pasifik Okyanusu belirlenmiştir. Amerika tarafı anlaşmayı onaylarken, Rusya, anlaşmayı günümüze kadar de facto²⁹ olarak uygulamaktadır.³⁰

İkinci olarak Beaufort Denizi sorunu Amerika ve Kanada arasında yaşanmaktadır. Kanada'nın Yukon bölgesi ile Amerika'nın Alaska eyaleti arasında kalan sığ denizlerden biridir ve petrol ile doğalgaz bakımından oldukça zengin bir bölgedir, fakat iklim koşullarının şu an için elverişli olmamasından dolayı bölgeye ulaşım zordur ve kaynakların çıkarılma maliyeti de yüksektir. Amerika bu alan içerisindeki sınırların net çizilmesini istemiştir ve Beaufort Deniz sınırı tartışması, iki devlet arasında diplomatik yollarla çözüme ulaştırılmaya çalışılmıştır. 2013 yılında Kanada, Kıta Sahanlığı Sınırlama Komisyonu'na³¹ bölge ile ilgili iddialarını kanıtlamaları için başvuru yapma hakkını doldurmuştur.³² İki devlet arasında bölge ile ilgili herhangi bir nihai anlaşma ise henüz yapılmamıştır.³³

Barents Denizi sorunu, Norveç ve Rusya arasında, Sovyetler Birliği dönemine kadar uzanan, sınır problemlerini içermektedir ve iki devlet arasında uzun süre çözümsüzlüğe neden olmuştur. Özellikle Norveç, Barent Denizi'nde Sovyetler Birliği ile çakışan sınırlarından ötürü

²⁹ De facto kavramı, bir olgudan bahsetmektedir. Gerçekte var olan ve gerçekliği tanınan fakat hukuki olarak bir tanınırlığı olmayan olaylardan bahsederken kullanılmaktadır.

³⁰ Partial Revised Submission of the Russian Federation to the Commission on the Limits of the Continental Shelf in Respect of the Continental Shelf of the Russian Federation in the Arctic Ocean, Executive Summary, (2015): 11.

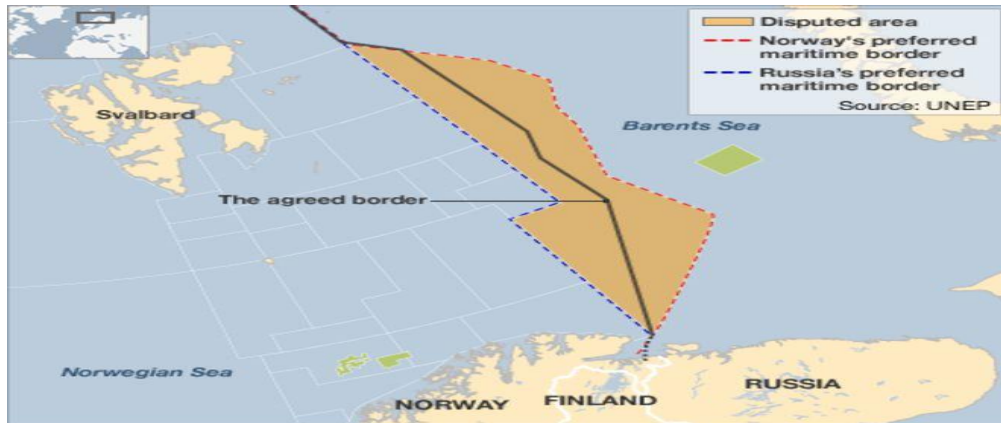
³¹ Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin II. Ek'ine göre düzenlenmiştir. Komisyonun sekreterliği BM Genel Sekreterlik tarafından yürütülmektedir. Kıyı devletleri kıta sahanlıklarını genişletmek istediklerinde bu komisyona 76. Maddesi ile başvurabilmektedirler. Komisyon bu devletlere bilimsel araştırmalar yapma konusunda yardımcı olmaktadır.

³² Kriz ve Chrastansky, a.g.e., 118.

³³ <https://www.thearcticinstitute.org/an-old-problem-a-new-opportunity-a-case-for-solving-the-beaufort-sea-boundary-dispute/> (15.10.2020).

balıkçılıkla ilgili problemler yaşamıştır.³⁴ 1920 yılında Svalbard Anlaşması sonucu, iki devlet arasındaki sınır genişletilmiştir ve bu alanda yer alan takımadaların tümünün Norveç'e ait olduğu kabul edilmiştir. Anlaşma sonrası münhasır ekonomik bölge ile ilgili Norveç ve Sovyetler Birliği arasında çeşitli problemler yaşanmıştır. Sovyetler Birliği ile sınır olarak, 1957 yılında Norveç'in en doğusunda bulunan, Varangerfjord fiyortu³⁵ kabul edilmiştir. 2007 yılında iki devletin görüşmeleri sonrası bu sınır 73 kilometre genişletilmiştir. Eylül 2010'da Norveç'in Arktik Okyanusu kıta sahanlığı yetkileri Barent Denizi kuzeyine kadar genişletilmiştir.³⁶ Böylece 7 Temmuz 2011'de iki devlet Barents Denizi ve Kuzey Buz Denizi'nde Denizcilik Sınırlaması ve İşbirliği Anlaşmasını imzalayarak, anlaşmazlığı gidermiştir.³⁷ Bu anlaşma ile devletler, balıkçılık faaliyetleri ile petrol ve gaz kaynaklarının çıkarılması ile ilgili hukuki bir ortam oluşturmuştur.³⁸

Harita 3. Rusya Federasyonu ve Norveç Krallığı Arasındaki Barents Denizi Sınırı³⁹

Lomonosov Sırtı⁴⁰ sorunu Rusya, Kanada ve Danimarka devletlerinin, her birinin kıta sahanlıklarının çatışması sonucu ortaya çıkan bir sorundur. Arktik Okyanusu'nun en büyük

³⁴ <https://www.thearcticinstitute.org/norway-russia-avoid-conflict-svalbard/> (20.11.2020).

³⁵ Fiyort bir kıyı tipidir. Kuzey kutup bölgelerinde komşu kıyılarda oluşan dik yamaçlı ve derin alt kesimlerinin deniz altında kalmasıyla oluşmuş körfezlerdir.

³⁶ Oktay Ateş, *Rusya Federasyonu'nun Arktik Politikası*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2017), 32.

³⁷ Partial Revised Submission of the Russian Federation..., (2015), 9-10.

³⁸ İvan Mazur, "Arktika Global Dünyanın Gelişiminde Bifürkasyon Noktası", *Küresel Bakışla Kutup Çağı: Çatışmalar, İşbirlikleri, Ulusal Çıkarlar*, çev.: Natalia Shulgina Şanlı, ed.: Harun Gümrükçü, Natalia S. Şanlı, Selçuk Demirkılınç, Aybüke İnan ve Tamer İlbuğa (Antalya: Siyasal Kitapevi, 2015), 153.

³⁹ <https://www.bbc.com/news/business-11299024>.

⁴⁰ Arktik Bölgesi'ndeki sırtlar (Denizaltında bulunan sıradağ zincirleri sırt olarak da bilinmektedir.) Gakkel Sırtı, Alpha-Mendeleyev Sırtı ve Lomonosov Sırtı'dır.

ikinci sırtı olan Lomonosov Sırtı, Arktik'i Sibiry'a'dan Grönland'a bağlamaktadır.⁴¹ Rusya, Sibiry'a'nın bir uzantısı olduğu gerekçesiyle, Lomonosov Sırtı ve Alfa-Mendeleyev Sırtı kıta sahanlığını 200 deniz mili ötesinden, 350 deniz mili mesafesine çıkarma amaçlı, 20 Aralık 2001 tarihinde Kıta Sahanlığı Sınırları Komisyonu'na, BMDHS 76. Maddesi⁴² uyarınca başvurmuştur. Fakat delil yetersizliği sebebiyle bu başvuru reddedilmiştir. 2004 yılında Norveç, Amerika ve Danimarka bölgede kıta sahanlığı ile ilgili hak taleplerinde bulunmuşlardır. Danimarka, Grönland ve Faroe Adaları'nın kendi doğal kara uzantısı⁴³ olduğunu iddia ederken, Amerika bu alanların hiçbir devlete ait olmadığını savunmaktadır.⁴⁴ Kanada aynı alan için 2006 yılında kıta sahanlığını genişletmek için başvurmuştur ve hak iddia ettiği alanlar arasında Lomonosov Sırtı, Alpha-Mendeleyev Sırtı ile Ellesmere Adaları üzerinde bulunmaktadır.⁴⁵

2015 yılında Rusya yaptığı araştırmalar sonucunda komisyona yaptığı başvuruyu yenilenmiştir. Komisyon, tarafların iddialarını 4 Mayıs 2019 tarihine kadar tamamlamalarını istemiştir. 1 Temmuz-16 Ağustos 2019 tarihleri arasında toplanan komisyon, Lomonosov Sırtı, Alpha-Mendeleyev Sırtı ile Podvodnikov Havzası'nın birer su altı platosu olduğunu ve Rusya'ya ait olduklarını kabul etmiştir. Ancak Kanadalı ve Norveçli yetkililer buna tepki göstermiş ve kendi iddialarını kanıtlamak için çalışmalarının devam edeceğini dile getirmişlerdir.⁴⁶

Alpha-Mendeleyev Sırtı Arktik Okyanusu'nda bulunan ve iklim değişkenliği sonucu en belirsiz olan sırtlardan biridir. Rusya, Amerika ve Kanada arasında bu alanla ilgili sorunlar yaşanmaktadır. Bu alan Kanada Havzası'nda bulunan ve Kanada, Rusya ile Amerika arasında kalan bir alandır. Rusya bu alanda en geniş hak iddiasında bulunarak, yaklaşık 1.2 milyon km²'lik alanın kendilerine ait olduğu tezini savunmaktadır. Amerika ve Rusya arasında bu alan

⁴¹ Weber, a.g.e., 661.

⁴² BMDHS 76. madde 5. bende göre, devletlerin kıta sahanlıkları ile ilgili olarak kıyıdaş ülkelere 200 deniz mili genişlikteki kıta sahanlığının, 350 deniz miline çıkarılması gereken şartlar ispatlandığında yapılabilmektedir. Bkz.: Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Enformasyon Merkezi (UNIC), (Ankara, 2001), 26.

⁴³ Duncan E. J. Currie, "Sovereignty and Conflict in the Arctic Due to Climate Change: Climate Change and the Legal Status of the Arctic Ocean" (2007): 9.

⁴⁴ Weber, a.g.e., 661.

⁴⁵ Sancak, a.g.e., 26.

⁴⁶ <https://thebarentsobserver.com/en/arctic/2019/11/russia-winning-support-its-claims-arctic-shelf-says-chief-negotiator> (20.11.2020).

Amerasia Havzası olarak belirlenmiştir, fakat bu alandaki Gakkel Sırtı ayrı tutulmuştur. Rusya bu alandaki iddialarını ise iklim koşullarının elverişli olmaması gerekçesiyle kanıtlanamamaktadır.⁴⁷

Arktik Bölgesi'nde yaşanan sorunlardan bir diğeri, geçitler ve boğazlar üzerindeki sorunlardır. Bu sorunların çoğu geçitlerin kıyı devleti karasularına mı ait olduğu ya da uluslararası sulara mı dahil edilmesi gerektiği ile ilgili olarak karar birliğinin sağlanamamasından kaynaklanmaktadır. Bölgedeki geçit ve boğazlarla ilgili sorunlar şunlardır:

- 1.Kuzeybatı Geçidi
- 2.Kuzey Deniz Rotası (Kuzeydoğu) Geçidi statü sorunu
- 3.Bering Boğazı

Kuzeybatı Geçidi sorunu, Kanada ve Amerika arasında yaşanmaktadır.⁴⁸ Kuzeybatı Geçidi sınırları içerisinde yer alan Lomonosov ve Alpha-Mendeleyev Sırtları ile ilgili olarak yukarıda belirtildiği üzere Kanada ve Rusya arasında da deniz yetki sınırları sorunu yaşanmaktadır. Bölgede Arktik Takımadaları esas hat olarak kabul edilmiştir ve Kanada bu alanın kendi iç sularına ait olduğunu iddia etmektedir. Amerika ve Avrupa Birliği (AB) ise bu alanın uluslararası sular içerisinde yer aldığını savunmaktadır. Kuzeybatı Geçidi, Pasifik Okyanusu ile Atlantik Okyanusu aracılığı ile Arktik'in Asya ve Avrupa'ya açılan kapısı niteliğindedir.⁴⁹ Kanada Arktik Takımadaları etrafında düz taban çizgisi çekerek, bu alanda kendi kutupsal egemenlik hak iddialarında bulunmaktadır. Amerika, BMDHS'nin 38. maddesi gereği bu alanın transit geçiş hakkına sahip olduğunu savunarak, bu alanı uluslararası bir boğaz olarak kabul etmektedir.⁵⁰

Kanada, bölgede deniz kirliliğinin önlemek amaçlı kıta sahanlığını genişletmek istediğini ileri sürmektedir. Bu amaçla 1970 tarihli Arktik Su Kirliliğini Önleme Eylemi'ni oluşturmuştur ve bahsi geçen alanda kıta sahanlığını 100 mile çıkarmıştır. Sonrasında iki devlet 1988 yılında

⁴⁷ Weber, a.g.e., 660-663.

⁴⁸ Melissa Bert, "The Arctic is Now: Economic and National Security in the Last Frontier", *The Journal of the National Committee on American Foreign Policy* 34, no. 1(2012): 11-12.

⁴⁹ Molly Watson, "An Arctic Treaty: A Solution To The International Dispute Over The Polar Region", *Ocean and Coastal Law Journal* 14, no. 2 (2009): 318.

⁵⁰ Macneill, a.g.e., 2.

Arktik İşbirliği Antlaşması'nı imzalamıştır ve bölgede seyrüsefer ve doğal kaynakların çıkarılması ile ilgili düzenlemeler oluşturulmuştur. 30 Eylül 2015 tarihinde ise Kanada su kirliliğini önleme amaçlı olarak, kıta sahanlığını 200 deniz miline çıkarmıştır. İki devlet zaman zaman sınırlarla ilgili sorunlar yaşamaya devam etmektedir.⁵¹

Diğer bir geçit sorunu Amerika ve Rusya arasında, Kuzey Deniz Rotası ya da Kuzeydoğu Geçidi olarak da bilinen geçidin statüsü ile ilgili anlaşmazlıktan kaynaklanmaktadır. Bu rota 1904-1905 Rus-Japon Savaşı sırasında kullanılan stratejik bir rota olmuştur. Rusya bu rotayı Süveyş Kanalı ve Malakka Boğazı'na karşı alternatif bir güzergâh olarak kullanmak istemektedir. Bu sebeple bu alanı iç sularına ait olarak tanımlarken, Amerika bu alanın uluslararası sulara dâhil olduğunu savunmaktadır.⁵²

Geçitler ve boğazlar üzerindeki son sorunlu bölge Bering Boğazı'dır ve Amerika ile Rusya arasında yaşanmaktadır. İki devlet 1990 tarihli Bering Boğazı Anlaşması'nı imzalayarak, sınırı 1.600 deniz mili genişlikteki Baker-Shervardnadze Hattı bölgede sınır olarak belirlemiştir. Buna ek olarak Bering Denizi, Bering Boğazı ve Chukchi Denizi'nin de bu alandaki sınırları belirlenmiştir. Fakat Amerika anlaşmayı yürürlüğe koyarken, Rusya anlaşmayı uygulamamaktadır.⁵³ Bu bölgedeki olumlu gelişmelerden biri ise, 1988 yılında Ortak Balıkçılık Anlaşması'nın imzalanması ile devletler arasındaki sorunun barışçıl yollarla aşılmasına çalışılması olmuştur. Bu anlaşma devletlerin hem iç hukuklarına hem de uluslararası hukuka etki etmiştir. 2013 yılında değişen iklim ve çevre koşulları sonucunda balıkçılık faaliyetleri ile ilgili olarak Geliştirilmiş Balıkçılık İşbirliği Ortak Bildirisi ile de bölgedeki zengin canlı kaynakları üzerindeki bu anlaşma revize edilmiştir.⁵⁴

Son olarak bölgedeki deniz yetki alanları dışında kalan kara parçaları üzerinde yaşanan sorunlara değinecek olursak bu sorunlar şu şekildedir:

⁵¹ <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/A-12/index.html> (06.04.2020).

⁵² Michael Byers, "International Law and the Arctic", *Cambridge Studies in International and Comparative Law*, (United Kingdom: Cambridge University Press, 2013): 144.

⁵³ Byers, a.g.e., 32-33.

⁵⁴ Aybüke İnan Şimşek, "Arktika Bölgesi'ndeki Deniz Yetki Alanlarındaki Çatışmalara Genel Bakış" Güvenlik", *Küresel Bakışla Kutup Çağı: Farklı Disiplinler Çok Yönlü Perspektifler*, ed.: Harun Gümrükçü, Aybüke İnan Şimşek, Güneş Ersoy (Antalya: Efil Yayınları, 2016), 100.

1.Rusya Federasyonu ve Norveç Krallığı arasında Svalbard Takımadası Statü Sorunu ile Balıkçılık Sorunu

2.Kanada ve Danimarka arasında Hans Adaları sınır tartışması

Svalbard Takımadası statü sorunu ve balıkçılık ile ilgili tartışmalar Rusya ile Norveç arasında yaşanmaktadır. Bölgedeki sorunla ilgili olarak Kanada 2006 yılında Kıta Sahanelikleri Kısıtlama Komisyonu'na başvurarak, Svalbard Takımadaları, Jan Mayen Adası, Loop Çukuru, Banana Çukuru ve Batı Nansen Havzası ile ilgili hak iddialarında bulunmuştur. Fakat bu alanlar Norveç'in kara sınırlarından bile daha geniş bir alanı kapsamaktadır ve ülkenin sınırları Arktik'e kadar uzanmadığı için bu iddiaları gerçekçi bir çerçevede değerlendirilmemektedir.⁵⁵

1920 tarihli Svalbard (Spitsbergen ismiyle de bilinir) Anlaşması ile Svalbard Takımadaları'nın Norveç'e ait olduğu kabul edilmiştir ve bu adalarda diğer devlet halkları da Norveç halkları ile aynı haklara sahiptir. Aynı zamanda bu alanda devletlerin eşit avlanma, doğal kaynakların araştırılması, çevre araştırmalarının yapılması ile eşit ticari imkanlardan yararlanılması hakları mevcuttur. Rusya ve Norveç ise bu alanda balıkçılıkla ilgili sorunlar yaşamaktadır. Norveç, Svalbard Takımadalarının kıta sahanlığının kendisine ait olduğunu savunmaktadır ve bölgeye kimi zaman savaş uçakları ile askeri gemilerini göndermektedir. Rusya ise bu durumlardan duyduğu rahatsızlığı beyan ederek, bu alanın askeri faaliyetlerden ve güç gösterilerinden uzak tutulması gerektiğini savunmaktadır. Adaların coğrafi konumu Rusya için kimi zaman bir güvenlik riski oluşturmaktadır ve bu bölgedeki askeri hareketliliği ülkesi adına bir güvenlik tehdidi olarak değerlendirmektedir.⁵⁶

Diğer bir sorun ise Kuzeybatı Geçidi içerisinde yer alan Hans (Turkupaluk diye de adlandırılmaktadır) Adası'dır. Bu ada, Grönland ve Baffin Körfezi arasında Atlantik ile Pasifik Okyanusu arasındaki 22 mil genişliğinde, Nares Boğazı'nın ortasında, küçük ve ıssız bir adadır. Danimarka ve Kanada arasında yer alarak, her iki devletinde 12 mil deniz sınırı içerisinde bulunmaktadır.

⁵⁵ Stephanie Holmes, "Breaking the Ice: Emerging Legal Issues in Arctic Sovereignty", *Chicago Journal of International Law* 9, no.1 (2018): 338.

⁵⁶ Kriz ve Chrastansky, a.g.e., 121.

Harita 4. Hans Adası⁵⁷

Bu kara parçasının etrafında yapılabilecek balıkçılık faaliyetleri ve doğal kaynakların çıkarılması ihtimallerinden dolayı, iki devlet için önem arz etmektedir. Kanadalılar 1984 yılında adayı ziyaret ederek, kendi bayraklarını dikmiştir ve bir şişe Kanada viskisini adada bırakmışlardır. Danimarka ise adayı bir süre sonra ziyaret ederek kendi bayraklarını dikmişlerdir ve bir şişe Danimarka likörünü “Danimarka adasına hoş geldiniz” yazısı ile bırakmışlardır. Bu olay “Viski Savaşı” olarak da bilinmektedir.⁵⁸ Her iki devletin akademisyenleri ise adanın ikiye bölünmesi ve ortak bir mülkiyet hakkı oluşturulması gerektiğini dile getirmiştir. İki devlet 2018 yılında bir görev gücü oluşturarak adaya ilgili bir karara varılması sonucuna varılmıştır. Adanın iki bayrak ve iki şişe altında paylaşılması durumu ise şu an belirsizliğini korumaktadır.⁵⁹

4. Uluslararası Güvenlik Teorileri

Uluslararası güvenlik çalışmaları, uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde farklı bir kuram olarak değil de, Birinci Dünya Savaşı sonrası, dünya barışının devamlılığının sağlanması için yapılan çalışmalar ile disiplinde yer edinmeye başlamıştır. Bu çalışmada uluslararası eleştirel güvenlik teorilerinden Kopenhag Ekolü ve Aberstwyth Ekolü ile incelenecektir.

⁵⁷ <https://www.arctictoday.com/denmark-canada-agree-come-agreement-disputed-island/>.

⁵⁸ <https://www.nytimes.com/2016/11/08/world/what-in-the-world/canada-denmark-hans-island-whisky-schnapps.html> (20.11.2020).

⁵⁹ <https://www.arctictoday.com/denmark-canada-agree-come-agreement-disputed-island/> (20.11.2020).

4.1. Kopenhag Ekolü

Kopenhag Ekolü, Kopenhag Çatışma ve Barış Araştırma Enstitüsü'nde (Conflict and Peace Research Institute) oraya çıkmıştır. Bu Ekol Barry Buzan, Ole Waever, Jaap de Wilde gibi akademisyenler tarafından temsil edilmiştir.⁶⁰ Kopenhag Ekolü askeri güvenlik, siyasi güvenlik, ekonomik güvenlik, çevresel güvenlik, sosyal güvenlik olmak üzere güvenliği beş boyutta ele alarak, bu kavramın kapsamını genişletmektedir.⁶¹ Güvenliğin sektörel analizine ek olarak güvenikleştirme teorisi ve bölgesel güvenlik kompleksi bu ekolün güvenlik analizlerindedir.⁶²

Kopenhag Ekolü güvenikleştirme kavramı, herhangi bir meselenin tehdit ve risk içeren bir durum olarak algılanması sonucu, bu meselenin güvenlik sorunu haline gelmesidir. Ekolün öncülerinden Barry Buzan ve Ole Waever, bir sorunun güvenikleştirilmesi için üç unsurun gerekli olduğunu açıklamıştır. Bunlardan ilki toplumsal tepkidir. Güvenliğin sağlanması için, toplum kendi güvenliğine karşı bir risk ve tehdidin olduğuna inanmalıdır.⁶³ İkinci olarak güvenlik sorununun güvenikleştirilmesi için legal bir otorite figürü olmalıdır. Son olarak toplum bu güvenlik sorununu benimsediğinde, otorite sahibi aktör için güvenikleştirilen meseleye karşı, olağanüstü tedbirlerin alınması ve olağanüstü araçların kullanılmasının önündeki engeller kaldırılacaktır.⁶⁴

Ekole göre güvenlik siyasi bir kavramdır ve güvenlik sorunu, meseleyi nasıl değerlendirdiğinizle ilgilidir. Bir meselenin sorun oluşturduğunun tespit edilmesi ve değerlendirilmesi ile mesele artık bir soruna dönüşür ve bu durum güvenikleştirme (securitization) olarak adlandırılır. Yani güvenlik sorunları aktör/aktörler (legal siyasi ya da askeri otorite) aracılığı ile oluşturulur. Aktör, bir sorunu güvenlik sorunu haline getirmeyi

⁶⁰ Sait Yılmaz, *Uluslararası Güvenlik Teori, Pratik ve Gelecek*, (Ankara: Kaynak Yayınları, 2017), 88.

⁶¹ Barry Buzan, Ole Waever, Jaap Wilde, *Security-A New Framework for Analysis*, (Colorado Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1998), 21-49.

⁶² Ceyhan Çiçekçi, *Uluslararası Güvenlik Çalışmaları: Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Güvenlik Kuramı*, (İstanbul: Kriter Yayınları, 2012), 42.

⁶³ Buzan, Waever ve Wilde, a.g.e., 33.

⁶⁴ Ole Waever, *Securitization and Desecuritization*, On Security, ed.: R.D.Lipschutz (New York: Columbia University Press, 1995), 46.

seçerse, güvenlik siyasetini belirlemiş olur.⁶⁵ Güvenikleştirme aktöre sağladığı otoriteden dolayı siyasi bir tercih olarak kabul edilmektedir.⁶⁶ Meseleyi güvenikleştiren aktör olağanüstü tedbirler alabilir hale gelmektedir ve gerekirse bütçeden kaynak ayırabilir, şiddet içeren eylemlere başvurabilir ve çeşitli kısıtlamaları uygulayabilmektedir.⁶⁷

Kopenhag Ekolü güvenikleştirilen sorunun “güvenlik dışına çıkarılması” gerektiğini savunmaktadır. Güvenlik sorunları böylece politik olarak konuşulabilir ve çözümü için çeşitli yöntemler izlenebilir hale getirilmektedir. Ekol bu noktada devlet bekasını ilgilendiren konuların güvenikleştirilmesi gerektiğini savunurken; bunun dışında kalan tüm sorunların güvenikleştirilmeden, normal siyasi süreçler içerisinde, konuşularak çözülmesini savunmaktadır. Güvenlik sorununu, güvenlik dışına çıkarmanın temel gerekçeleri ise ilk olarak güvenliğin kapsamının genişlemesi ile çözümünün zor bir durum haline gelmesidir. Ayrıca güvenlik sorununa karşı alınacak olan olağanüstü eylemlerin ne tür sonuçlar meydana getireceğinin bilinmemesinden kaynaklanmaktadır.⁶⁸

4.2. Aberystwyth Ekolü

Aberystwyth Ekolü, İngiltere'nin Galler bölgesindeki Aberystwyth Üniversitesi akademisyenlerinin eleştirel güvenlik kuramlarına yapmış oldukları katkılar sonucu ortaya çıkmıştır ve bu ekolün Galler Ekolü (Welsh School) olarak da bilinmesine sebep olmuştur. Ken Booth, Richard Wyn Jones, Andrew Linklater ve Türkiye'de de Pınar Bilgin bu ekolün temsilcilerindedir. “Özgürleşme” (emancipation) kavramı, Aberystwyth Ekolü içerisinde öne çıkan kavramlardan biridir. Horkheimer'a göre özgürleşme, “bireyin sıkıntı ve güçlüklerden kurtularak mutluluğun artması” anlamına gelmektedir.⁶⁹ Bu kapsamda bireyler üzerindeki politik, ekonomik ve kültürel kısıtlamalar kaldırıldığında, temelde insan merkezli olan güvenlik sorunları aşılmış olunacaktır. Aberystwyth Ekolü “güvenliğin siyasiliği”⁷⁰ kavramını ortaya

⁶⁵ Waever, *Securitization and Desecuritization*, 75.

⁶⁶ Waever, *Securitization and Desecuritization*, 48-56.

⁶⁷ Waever, *Securitization and Desecuritization*, 55.

⁶⁸ Ole Waever, “Politics, Security, Theory”, *Security Dialogue* 42, no. 4-5 (2011): 469

⁶⁹ Richard Wyn Jones, *Promise: Toward a Critical Theory of Security, Security, Strategy and Critical Theory*, (Colorado Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1999), 23.

⁷⁰ Ken Booth, *Critical Security Studies and World Politics*, (Colorado Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2005), 11-116.

çıkarak, güvenlik kavramının siyasi ve kurucu karakteri ile ilgili analizler yapmıştır. Güvenliğin siyasallaşması kavramı, güvenlik ve güç ilişkilerini sorgulayarak, güvenliğin yeniden inşa edilmesini amaçlamaktadır. “Güvenliğin siyasiliğinin farkına varılması” ile güvenlik siyaset teorisi alanına çekilmektedir ve güvenlik politikalarının esası sorgulanmaktadır.⁷¹

Devletler, sıfır toplamlı oyun olarak gördükleri uluslararası sistemde, şiddet içeren eylemler gerçekleştirerek, militarist bir tutum sergileyebilmektedirler. Güvenlik sorunu, siyaset alanı dışına çıkarıldığında, güvenlik politikalarını belirleyen aktörün tekelinde olmaktadır ve bu durum ise bireyler için birer güvenlik kaygısı oluşturmaktadır. Bu noktada önemli olan bireylerin temel kaygılarının anlaşılmasıdır.⁷² Her devletin küresel sistemdeki güvenlik arayışı farklıdır ve bu güvenliğin siyasiliğinden, yani o devletin, siyasi bakış açısı ve felsefi görüşü ile güvenlik politikalarını şekillendirmesine sebep olmaktadır.⁷³

4. Arktik Bölgesi'nin Güvenliğinin Kopenhag Ekolü ve Aberystwyth Ekolü Kapsamında Karşılaştırmalı İncelenmesi

Günümüzde bölgenin güvenlik paradigmasının sorgulanmasına neden olan en önemli gelişmelerden biri, Rusya'nın 2007 yılında, Sibiry'a'nın uzantısı olduğu gerekçesiyle, Arktik Okyanusu Lomonosov Sırtı'na bir titanyum Rus bayrağı dikmesidir. Rusya, bu alanın yaklaşık 460.000 mil karelik sualtı topraklarında hak talep etmiştir. Rusya'nın bu tavrı adeta domino etkisi yaratmış ve bölge devletlerinin güvenlik politikalarını gözden geçirmelerine sebep olmuştur. Aynı hafta Kanada Arktik'de askeri yatırımlara başlayacağını açıklamıştır. Kanada Dışişleri Bakanlığı ile Amerika Dışişleri Bakanlığı artık 15.yüzyılda olmadığımızı ve bayrak dikerek hak iddia edilemeyeceği açıklamalarında bulunmuşlardır.⁷⁴ Rusya'nın bu hareketi ise “kutup emperyalizmi” olarak görülmüştür.⁷⁵

⁷¹ Pınar Bilgin, “Critical Theory”, *Security Studies: An Introduction*, ed.: Paul Williams (Routledge, 2008), 98-100.

⁷² Pınar Bilgin, “Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları”, *Stratejik Araştırma ve Etüt Merkezi* 8, sy. 14 (2010): 44-45.

⁷³ Ken Booth, “Security and Emancipation”, *Review of International Relations* 17, no.4 (1991): 319.

⁷⁴ <https://www.theguardian.com/world/2007/aug/02/russia.arctic> (21.11.2020).

⁷⁵ Kristian Atland, “Russia and its Neighbors: Military Power, Security Politics, and Interstate Relations in the Post-Cold War Arctic”, *Arctic Review on Law and Politics* 1, no.2 (2010): 279.

2008 yılında Rusya, “2020 ve İleriye Dönük Rusya Federasyonu’nun Arktik’e Yönelik Devlet Politikasının Temelleri” adıyla bir stratejik belge yayınlamıştır. Hemen ardından 2009 yılında Norveç, “Kuzey’de Yeni Yapı Taşları: Hükümetin Yüksek Kuzey Stratejisinde Sonraki Adım”, Kanada “Kanada’nın Kuzey Stratejisi: Bizim Kuzeyimiz Bizim Mirasımız, Bizim Geleceğimiz”, Amerika “Başkanın Ulusal Güvenlik Direktifi” başlıklı belgeleri ile bölgeyle ilgili politikalarını beyan etmişlerdir.⁷⁶ Bu belgeler ile devletler bölgedeki sorunların işbirlikleri ve ikili diyalog mekanizmaları ile çözümlenmesinin gerekliliğine değinmişlerdir, ayrıca ulusal çıkarlar adına gerekirse askeri önlemler alabileceklerini dünya kamuoyuna sunmuşlardır. Rusya’nın bayrak dikme olayı sonrası ve devletlerin bölge politika beyanları ile bölgedeki askerileşme faaliyetleri artmıştır. Bunlara ek olarak Rusya’nın 2013-2014 Ukrayna krizi ve 2014 Kırım ilhakı sonucu Batılı devletlerle ilişkileri gerilmiştir. Bu olaylar sonrası Amerika ve Kanada, Rusya ile ilişkilerini askıya alırken, Danimarka, İsveç, Norveç, İzlanda ve Finlandiya askeri ilişkilerini dondurma kararı almışlardır. Bu süreçte İsveç ve Finlandiya’nın NATO’ya üye olma durumu gündeme gelmiştir.⁷⁷

Bölgedeki devlet ilişkileri, birbirlerine gözdağı verme amaçlı tatbikatlar düzenleyerek devam etmiştir. Rusya 2015 yılında “Ani Savaş Hazırlık Testi” adı ile Kuzey Filosu aracılığı ile Arktik’in sert iklim koşullarında ilk kez test etmiştir.⁷⁸ 20 Mart 2015’de Kanada kuzey sınırlarında, 20 gün boyunca “NOEX 2015” isimli askeri tatbikatını gerçekleştirmiştir.⁷⁹ Aynı yıl Norveç, İsveç ve Finlandiya’nın katılımı ile 25 Mayıs-5 Haziran 2015 tarihleri arasında Avrupa’nın en büyük savaş uçağı tatbikatı dört bin askeri personelin katılımı ile “Arctic Challenge Exercise 2015” tatbikatını gerçekleştirmiştir. Bu tatbikata NATO’nun da askeri uçakları katılmıştır.⁸⁰ Rusya ise herhangi bir duyuru yapmadan, 12 bin askerin katılımı ile dört gün süren bir hava tatbikatı gerçekleştirmiştir ve ağustos ayında bölgeye bir savaş gemisi

⁷⁶ İbrahim Hasanoğlu, Selçuk Demirkılınç, “Arktika’da Bölgesel Güvenlik”, *Küresel Bakışla Kutup Çağı: Farklı Disiplinler Çok Yönlü Perspektifler*, ed.: Harun Gümrükçü, Aybüke İnan Şimşek, Güneş Ersoy (Antalya: Efil Yayınları, 2016), 49-50.

⁷⁷ <https://www.reuters.com/article/us-russia-putin-arctic-idUSBREA3L1BN20140422> (21.11.2020).

⁷⁸ <https://tr.sputniknews.com/rusya/201508241017295563/> (21.11.2020).

⁷⁹ <http://www.army.forces.gc.ca/en/news-publications/central-news-details-page-secondary-menu.page?doc=soldiers-move-out-for-norex-15-learn-to-live-move-and-function-in-the-high-arctic/i7kv3fw4&wbdisable=true> (21.11.2020).

⁸⁰ <https://sldinfo.com/2015/06/arctic-challenge-exercise-2015-ends/> (21.11.2020).

göndermiştir.⁸¹ Her iki ekolde güvenlik sorunlarının çözümü için devletin şiddet içeren eylemlerini gerçekleştirmesinin en aza indirgenmesi taraftarıdır.⁸²

Arktik Bölgesi'ni Kopenhag Ekolü kapsamında incelemek gerekirse öncelikli olarak bu ekolün güvenlik sorununu ele alış şeklinin incelenmesi gerekmektedir. Ekolün kuramsal argümanına göre, güvenlik sorunu yani bir meselenin güvenlikleştirilmesi durumu, siyasi bir kavram olan güvenlik kavramının, bu meseleyi güvenlik sorunu olarak nasıl değerlendirdiklerine bağlı olarak şekillenmektedir.⁸³ Waeaver'a göre meselenin güvenlikleştirilmesi için, güvenliğin söylem olarak inşa edilmesi gerekmektedir. Söylemi başarılı olarak kurgulanan güvenlik dili, kabul görür böylece "tehdit" inşa edilmiş olur. Güvenlik bu kapsamda söylemin inşası ile gerçekleştirilmektedir.⁸⁴ Bu durum ise söz konusu tehditle ilgili olarak, uygulamada bulunan kişilere güçlenmelerine ve uygun gördükleri oranda güç kullanma yetkisini meşrulaştırır.⁸⁵ Güvenlikleştirmede asıl amaç özneler arası söylem ile güvenlik tehdidi ile ilgili bir gerçeklik oluşturulmasıdır. Bu hususta ise aktörlerin yazılı metinleri ve söylemleri dikkate alınmalıdır.⁸⁶ Barry Buzan güvenlikleştirmeyi "bir öznenin varlığına karşı bir tehdidin algılanması ve buna mukabil olarak istisnai tedbirlerin alınması" olarak tanımlamaktadır.⁸⁷ Aktör bir sorunu güvenlikleştirmeyi seçerse, bu durum siyasi bir tercih olarak, aktöre güç kazandırır. Kazandırılan güç ile aktör güvenliğin sağlanması amaçlı bütçeden kaynak ayırabilir, çeşitli kısıtlamalar getirebilir ve olağanüstü tedbirler alarak şiddet içeren eylemleri meşrulaştırarak özgürlükleri kısıtlayabilir.⁸⁸

Arktik Bölgesi'nin güvenlikleştirilmesi ise ilk olarak 2. Dünya Savaşı sırasında 1940 yılının yaz mevsiminde, Arktik Okyanusu'ndan Pasifik Okyanusu'na doğru ilerleyen, bir

⁸¹<https://www.dunyabulteni.net/avrupa/rusya-arktik-bolgesine-savas-gemisi-gonderdi-h338370.html>(21.11.2020)

⁸² Bilgin, Booth, Jones, a.g.e., 131-134.

⁸³ Çiçek, a.g.e., 63.

⁸⁴ Juha A. Vuori, "Illocutionary Logic and Strands of Securitization: Applying the Theory of Securitization to the Study of Non-Democratic Political Orders", *European Journal of International Relations* 14, no.1 (2008): 76-77.

⁸⁵ Çiçek, a.g.e., 72.

⁸⁶ Murat Yorulmaz, "Arktik Bölgesinde Güvenlikleştirme: Kıyıdaş Devletlerin Güvenlik Sektörleri Analizi", *19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi* 2, sy. 1 (2021): 153.

⁸⁷ Barry Buzan, "Askeri Güvenliğin Değişen Gündemi", *Uluslararası İlişkiler* 5, sy. 18 (2018): 108.

⁸⁸ Çiçek, a.g.e., 68.

Alman yardımcı kruvazatörün⁸⁹ geçişi ile başlamıştır.⁹⁰ Arktik Bölgesi İkinci Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş döneminde en çok askerleştirilmiş bölgeler arasında yer almaktadır.⁹¹ Bölgedeki ilişkilerin gergin olduğu bir diğer dönem ise, Rusya'nın 2007 yılında Arktik Okyanusu'na bayrak dikmesidir. Bölgedeki rekabetin en belirgin şekilde su üstüne çıktığı bu yıllarda, devletler arası çıkar mücadelesi arasındaki rekabet keskinleşmiştir.⁹²

Aberystwth Ekolü güvenliği incelerken, güvenliğin siyasiliğine dikkat çekmektedir. Güvenlik kavramını, siyaset teorisi alanına çekerek, güvenlik sorunlarını insanlara fayda sağlayacak şekilde çözmek istemektedir. Mevcut güvenlik anlayışı ve güç ilişkileri bu kavram ile sorgulanmaktadır ve güvenlik siyasallaştırılarak yeniden inşa edilmektedir.⁹³ Güvenliğin siyasiliği kavramına göre güvenlik sorununu belirleyen aktör, güvenlikle ilgili önemli kararlar alabilmektedir. Bireysel özgürlüğü temel alan bu ekole göre, güvenlik politikalarını oluşturan zümre, devlet için bir güvenlik sorunu oluştururken, güvenlik politikalarının merkezine, militarist, devletçi ve şiddet içeren eylemleri barındırabilir.⁹⁴

Arktik Bölgesi'ndeki yerli halkların bölgedeki durumu incelendiğinde, bölge halkı yüksek oranda cıva gibi kirletici maddelere maruz kalmaktadır ve bu insan sağlığını tehdit etmektedir. Ayrıca Arktik topluluklarında özellikle gençler arasında intihar oranları artmaktadır.⁹⁵ Başka bir önemli nokta ise eriyen buzullarla birlikte daha önce karşılaşılmamış bakteri ve virüslerin insan sağlığını etkileyeceğidir. 2014 yılında Sibirya'da yapılan araştırmalar sonucunda 30 bin yıllık iki büyük virüs olan (Pithovirus sibericum ve Mollivirus sibericum) 30 metre derinlikte ve yeniden canlanmış halde bulunmuştur. Buna ek olarak 75 yıl önce şarbon hastalığından ölen bir geyiğin cesedinin eriyen buzullarla yüzeye çıkması sonucu, 12 yaşındaki bir çocuk şarbonun topağa ve suya karıştığı

⁸⁹ 2. Dünya Savaşı sırasında Nazi Almanyası, müttefiki olduğu SSCB sancağı takarak kılık değiştirmiştir.

⁹⁰ Huebert, a.g.e., 2.

⁹¹ Scott G. Borgerson, "Arctic Meltdown: The Economic and Security Implications of Global Warming", *Foreign Affairs* 87, no. 2 (2008): 68.

⁹² Hasanoğlu, Demirkılınç, a.g.e., 43-44.

⁹³ Yılmaz, a.g.e., 111.

⁹⁴ Richard Wyn Jones, "Security, Strategy and Critical Theory", *American Political Association*, (2000): 7.

⁹⁵ <https://arctic-council.org/en/explore/topics/arctic-peoples/>.

tespit edilmiş, bölgedeki iki bin geyik hastalanmıştır.⁹⁶ Aberystwyth Ekolü güvenliğin kökeni ile askeri anlayışın karakterini analiz etmektedir ve güvensizliğin sebebinin, güvenliğin siyasiliğinden kaynaklandığını savunmaktadır. Bu noktada önemli olan güvenlik meselelerini karşılıklı memnuniyet içerecek seviyede yürütmektir. Güvenlik ile ilgili olan her talep, aslında aktör/aktörlerin kendi taleplerini yansıtmaktadır ve güvenlik sadece devlet ile ordu arasında kalmaktadır. Önemli olan güvenliği özgürleştirmek ve bireyin güvensizlik meselesi içerisinde sıkıntı ve güçlüklerini anlamaktır ve bu sıkıntı ile güçlüklerden arındırılıp, mutluluğu artırılarak özgürleştirilmelidir.⁹⁷ Tüm bu anlatılanlardan hareketle birey güvenliğini ön plana koyan Aberystwyth Ekolü'ne göre, güvenlik sorununu, güvenlik dışılaştırılarak mı yoksa siyasi boyutunu ortaya çıkararak mı, insanların ve devletlerin güvensizliklerini dile getirip, çözüme kavuşturmanın kolaylaşacağı sorusu söylemselleştirilmesi gereken bir mesele haline gelmektedir.⁹⁸

Kopenhag Ekolü ile Aberystwyth Ekolü arasındaki temel farklılık bir güvenlik sorununun çözülmesi için konu “güvenleştirilmeli mi” yoksa “güvenlik dışılaştırılmalı mı” noktasında yaşanmaktadır. Kopenhag Ekolü bu noktada konuyu “normal” bir politik mesele olarak inceleyerek, güvenlik dışılaştırma taraftarıdır. Aberystwyth Ekolü ise “güvenliğin siyasiliği” vurgusunu yaparak, meselenin güvenlik politikalarını belirleyen güvenlik eliti tarafından öznel olarak değerlendirildiği ve siyasi olarak algılandığını vurgulamaktadır.⁹⁹ Güvenlik sorununun normalleşmesi, açığa çıkması ve sorunun konuşulabilir olması gerektiğini savunur.¹⁰⁰ Bu noktada Kopenhag Ekolü'nden “güvenlik dışına çıkarma” çağrısı yapılması bakımından ayrılır.¹⁰¹

⁹⁶ <https://www.bbc.com/turkce/vert-earth-39874249> (19.11.2020)

⁹⁷ Sibel Turan, Nergiz Özkural Köroğlu, “Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kuramları ve Sorunlarına Çağdaş Yaklaşımlar”, e-Kitap, 143-144.

⁹⁸ Yılmaz, a.g.e., 91.

⁹⁹ Yılmaz, a.g.e., 90.

¹⁰⁰ Booth, a.g.e., 47.

¹⁰¹ Waever, *Securitization and Desecuritization*, 46-86.

5. Sonuç

Küresel ısınmanın etkilerini en çok hisseden bölgelerin başında Arktik Bölgesi gelmektedir. Bu bölge yapılan araştırmalara göre 2030'lu yıllarda son kez yaz mevsiminde buz tutacaktır. Böylece bölgeye ulaşım çok kolaylaşacaktır. Bölge devletleri arasında kıta sahanlıklarının çakışması, yeni açılacak olan ticaret güzergâhlarının statü belirsizliği, bölgedeki doğal kaynakların çıkarılması ile ilgili çeşitli çıkar çatışmaları bulunmaktadır. Bunlardan hareketle Arktik'de bölgesel ve küresel güvenlik tehditleri bulunmaktadır.

Kopenhag Ekolü'ne göre bölgedeki güvenlikleştirilen konular incelendiğinde, Rusya'nın ve Amerika'nın Bering Boğazı sorununu, Amerika ve Kanada'nın Beaufort Denizi hak iddiaları, Rusya, Kanada ve Danimarka'nın Lomonosov Sırtı ile sorunu, Kanada ve Rusya'nın Alpha-Mendeleyev Sırtı ile Lomonosov Sırtı için Kuzeybatı geçidinde yaşadığı sorun, Rusya ve Amerika arasındaki Kuzey Deniz Rotası sorunları bu konular arasındadır. Kopenhag Ekolü güvenlikleştirme kavramına göre bölgedeki faaliyetler incelendiğinde eriyen buzullarla birlikte değişen iklim koşulları sonucunda, bölgedeki ulaşım yollarını kullanan gemilerin, bu gemilerdeki mürettebatın güvenliğinin sağlanması (yaşanan iletişim problemleri, kar fırtınaları gibi ani gelişen hava koşulları, buzullar arasında mahsur kalan gemiler ile büyük parçalar halinde okyanusta yüzen buz dağlarını vb.), bitkisel ve hayvansal popülasyonun korunması, çevre kirliliğinin önlenmesi (petrol sızıntıları gibi) askeri olmayan güvenlikleştirme durumlarına birer örnek oluşturmaktadır. Arktik Bölgesi güvenliğin siyasiliği kapsamında incelendiğinde, devletlerin güvenlikleştirdiği her sorunun, aslında devletlerin çıkarları nezdinde birer siyasi mesele haline geldiği görülmektedir. Her devlet kendi güvenliğini, bölgedeki çatışmalar çerçevesinde değerlendirmiştir ve siyasallaştırmıştır. Buna ek olarak güvenlik politikaları ile bunu söylemselleştirerek kesinleştirmişlerdir.

Her iki ekole göre de bölgedeki anlaşmazlıkların çözümünde yapılması gereken, sorunların güvenlik dışılaştırılmasıdır. Bölgedeki güvenlik dışılaştırma durumları incelenecek olunursa, bunlardan ilki 1920 tarihli Svalbard Anlaşmasıdır. Bu anlaşma ile Svalbard Takımadaları sorunu kısmen çözülmüştür. Bu anlaşma sadece bölge devletlerinin değil aynı

zamanda bölge dışı aktörlerin de bölgede çeşitli haklar kazanmasına sebep olmuştur. Böylece bu anlaşma ile aktörler bu takımadalar çevresinde bilimsel araştırmalar yapabilme, bilimsel üs kurabilme, adalarda ikamet edebilme gibi hakların yanında, bölgenin tamamen askersizleştirilmesi durumu gerçekleşmiştir. Buna ek olarak Amerika ve Rusya arasındaki Bering Boğazı sorununda, iki devletin balıkçılıkla ilgili sorunları işbirliği anlaşması ile çözüme ulaştırılmıştır ve güvenlik dışına taşınmıştır.

Güvenliğin siyasiliği açısından incelendiğinde, devletlerin bölgeye yönelik beyan ettikleri strateji belgeleri, güvenlik politikaları, uyguladıkları askeri tatbikatlar ile bölgedeki her türlü toplumsal, ekonomik ve çevre politikaları birer siyasi faaliyettir. Aberystwyth Ekolü her sorunun normalleşerek, açığa çıkması ve konuşulabilir hale gelerek siyasallaşmasını savunurken, bölgedeki askeri güvensizliklerin konuşulabileceği bölgesel bir mecra bulunmamaktadır. Bölgedeki sorunlar, normalleştirilememiş ve siyasallaştırılmadan, anında güvenleştirilmiştir.

Bölgedeki diğer bir tehdit ve risk unsurunun başında bölge halkının sağlığı bulunmaktadır. Buzların erimesiyle yıllardır donmuş halde olan bakteri ve virüslere karşı bölge halkı savunmasızdır. Sadece eriyen buzullarla değil aynı zamanda bölgede gitgide artmakta olan maden, petrol ve doğalgaz çıkarma çalışmaları ile de eski bilinmeyen bakteri ve virüslerin gün yüzüne çıkması ihtimalleri vardır. Tıpkı Çin Halk Cumhuriyeti'nin Wuhan eyaletinde ortaya çıkan ve ilk kez 2019 Aralık ayında karşılaştığımız Covid-19 virüsü gibi, Arktik Bölgesi'nde de bu tür bir risk bulunmaktadır. Küresel ısınmanın etkileri ile daha önce sıcak mevsim hastalıkları yaşamamış olan Arktik halklarının sıcak iklim hastalıklarından olan sıtma, kolera gibi hastalıklara maruz kalması ve eriyen buzullarla bölgedeki yerli halkların iklim mültecisi olma potansiyeli bulunmaktadır. Güvenliğin merkezine insanı koyan ve bireyin özgürleşmesi ile güvenlik sorunlarının aşılacağına inanan Aberystwth Ekolü'ne göre halkın bu tür problemleri siyasallaştırılmalıdır.

Devletler nezdinde değerlendirmek gerekirse, enerjiyi bir askeri güç olarak kullanan Rusya Federasyonu'nun 2007 bayrak krizi sonrası izlediği politikalar sonucu reelpolitik tavrını

devam ettireceği düşünülmektedir. Kuzey Deniz Rotası'nın kullanımının artması ile limanlardaki üstünlüğünü de devam ettirecek olan Rusya, bölgede kendi hegemonyasını hâkim kılmaya çalışacaktır. RF'nin tarihi rakibi olan Amerika Birleşik Devletleri, bu coğrafya da Danimarka ve İzlanda'daki askeri üsleri ve NATO etkisi ile bölgede denge politikası kurmaya çalışmaktadır. Kanada bölgede RF'ye karşı sert askeri önlemler almaktan çekinmemektedir. Grönland, Danimarka'dan özerk bir yapıda olduğu için kendi ekonomisini güçlendirmeye çabalayacak ve bunu da Danimarka iç dengeleri sağlayarak destekleyecektir. Norveç askeri faaliyetleri ile bölgede dikkat çekmektedir ve güvenlik tehdidi hissettiği noktalarda bu faaliyetlerini artıracığı şüphesizdir.

Tüm bunlar değerlendirildiğinde bölgede şu ana kadar herhangi bir sıcak çatışma olmaması, bölgedeki barış ve huzur ortamının mümkün olduğu mertebede uzun süreli olacağının bir göstergesidir. Olası çatışmaların ise ikili ve çoklu anlaşmalar ile çözülecektir. Fakat bölgedeki askerileşme hareketleri arttıkça, bölgede bir güvenlik ikilemi oluşmaktadır. Bölgedeki askeri güvenlik, devletlerin bölgedeki ekonomik ve ticari ilişkileri ile bağlantılıdır. Nükleer savaş gerçeğini bir kenara bırakılacak olunursa, iklim krizinin tüm insanlık adına doğuracağı tehditlerin daha ağır olacağı söylenebilir. Devletlerin bölgede odaklanması gereken en önemli meselelerin başında iklim krizi sonucunda karşılaşılan ve küresel ısınmanın artan etkisine göre karşılaşılabilecek kötü senaryolarla mücadele etmek olmalıdır.

Kaynaklar

- “Arctic Challenge Exercis 2015 Ends.” Second Line of Defense, (15.06.2015).
<https://sldinfo.com/2015/06/arctic-challenge-exercise-2015-ends/> (21.11.2020).
- “Arctic Waters Pollution Prevention Act.” Justice Laws Website Government of Canada.
<https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/A-12/index.html> (06.04.2020).
- “Key to Northern Development.” Arctic Bridge. <https://arcticbridge.com/> (18.10.2020).
- “Rusya, Arktik bölgesine savaş gemisi gönderdi.” Dünya Bülteni, (18.08.2015).
<https://www.dunyabulteni.net/avrupa/rusya-arktik-bolgesine-savas-gemisi-gonderdi-h338370.html> (21.11.2020).
- “Rusya, Arktika'da ilk kez askeri tatbikat düzenliyor.” Sputnik, (05.10.2015).
- “Soldiers move out for Norex 15, learn to live, move, and function in the High Arctic.” Government of Canada, Canadian Army, (25.05.2015).
<http://www.army.forces.gc.ca/en/news-publications/central-news-details-page-secondary-menu.page?doc=soldiers-move-out-for-norex-15-learn-to-live-move-and-function-in-the-high-arctic>

c/i7kv3fw4&wbdisable=true (21.11.2020)

“The Arctic Council About.” Arctic Council. <https://arctic-council.org/en/about/>.

Anishchuk, Alexei. “Russia’s Putin wants beefed-up presence in Arctic.” Reuters, (22.04.2014). <https://www.reuters.com/article/us-russia-putin-arctic-idUSBREA3L1BN20140422> (21.11.2020).

Arctic Peoples, Arctic Council. <https://arctic-council.org/en/explore/topics/arctic-peoples/>.

Ateş, Oktay. *Rusya Federasyonu’ nun Arktik Politikası*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2017.

Atland Kristian. “Russia and its Neighbors: Military Power, Security Politics, and Interstate Relations in the Post-Cold War Arctic”. *Arctic Review on Law and Politics* 1, no. 2 (2010): 279-298.

Bert, Melissa. “The Arctic is Now: Economic and National Security in the Last Frontier”. *The Journal of the National Committee on American Foreign Policy* 34, no. 1 (2012): 5-19.

Bilgin, Pınar. “Critical Theory”. *Security Studies: An Introduction*, ed.: Paul Williams, 89-102. Routledge, 2008.

Bilgin, Pınar. “Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları”. *Stratejik Araştırma ve Etüt Merkezi* 8, sy.14 (2010): 33-53.

Booth, Ken. “Security and Emancipation”, *Review of International Relations* 17, no. 4 (1991): 313-326.

Booth, Ken. *Critical Security Studies and World Politics*. Colorado Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2005.

Borgerson, Scott G. “Arctic Meltdown: The Economic and Security Implications of Global Warming”, *Foreign Affairs* 87, no. 2 (2008): 63-77.

Buzan, Barry, Ole Waver, Jaap Wilde. *Security-A New Framework for Analysis*. Colorado Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1998.

Buzan, Barry. “Askeri Güvenliğin Değişen Gündemi”. *Uluslararası İlişkiler* 5, sy. 18 (2018): 107-123.

Byers, Michael ve Lodge Emma. “China and the Northwest Passage”. *Chinese Journal of International Law*, (2019): 57-90.

Byers, Michael. “International Law and the Arctic”. *Cambridge Studies in International and Comparative Law*. United Kingdom: Cambridge University Press, 2013.

Conley, Heather A., Terry Toland, Jamie Kraut, Andreas Osthagen. “A New Security Architecture for the Arctic an American Perspective”. *Center for Strategic and Internatioanl Studies* (2012): 1-44.

Currie, Duncan E. J. “Sovereignty and Conflict in the Arctic Due to Climate Change: Climate Change and the Legal Status of the Arctic Ocean” (2007): 1-11.

Çiçekçi, Ceyhun. *Uluslararası Güvenlik Çalışmaları: Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Güvenlik Kuramı*. İstanbul: Kriter Yayınları, 2012.

Declaration on the Establishment of the Arctic Council. Kanada Ottawa, 1996.

Demirkılınc, Selçuk. “Politik bir Bölge Olarak Arktika’nın Tanımlanışı”. *Küresel Bakışla Kutup Çağı: Çatışmalar, İşbirlikleri, Ulusal Çıkarlar*, ed.: Harun Gümrükçü, Natalia S. Şanlı, Selçuk Demirkılınc, Aybüke İnan, Tamer İlbuğa. Antalya: Siyasal Kitapevi, 2015.

Eskeland, Gunnar S. and Line Sunniva Flottorp. “Climate Change in the Arctic: A discussion of the Impact on Economy Activity”. *The Economy of the North*. 81-94.

- Fox-Skelly, Jasmin. "Buzullarda saklı hastalıklar yeniden canlanıyor." BBC Türkçe, (10.05.2017). <https://www.bbc.com/turkce/vert-earth-39874249> (19.11.2020)
- Hasanoğlu, İbrahim ve Selçuk Demirkılınc. "Arktika'da Bölgesel Güvenlik". *Küresel Bakışla Kutup Çağı: Farklı Disiplinler Çok Yönlü Perspektifler*, ed.: Harun Gümrükçü, Aybüke İnan Şimşek, Güneş Ersoy, 41-58. Antalya : Efil Yayınları, 2016.
- Holmes, Stephanie. "Breaking the Ice: Emerging Legal Issues in Arctic Sovereignty", *Chicago Journal of International Law* 9, no.1 (2018): 323-351.
<https://arctic-council.org/en/about/working-groups/> (20.10.2020).
<https://climate.copernicus.eu/helping-shipping-industry-adapt-climate-change> (08.10.2020).
<https://tr.sputniknews.com/rusya/201508241017295563/> (21.11.2020).
- Huebert, Robert. "The Newly Emerging Arctic Security Environment". *Canadian Defence and Foreign Affairs Institute*, (2010): 1-43.
- Humpert, Malte. "The Future of Arctic Shipping Along the Transpolar Sea Route." The Arctic Institute, (27.11.2012).
<https://www.thearcticinstitute.org/future-arctic-shipping-transpolar-sea-route/>(18.10.2020).
- International Maritime Organization,
<http://www.imo.org/en/MediaCentre/HotTopics/polar/Pages/default.aspx> (20.12.2019).
- İnan Şimşek, Aybüke. "Arktika Bölgesi'ndeki Deniz Yetki Alanlarındaki Çatışmalara Genel Bakış" Güvenlik". *Küresel Bakışla Kutup Çağı: Farklı Disiplinler Çok Yönlü Perspektifler*, ed.: Harun Gümrükçü, Aybüke İnan Şimşek, Güneş Ersoy, 93-110. Antalya : Efil Yayınları, 2016.
- Jones, Richard Wyn. "Security, Strategy and Critical Theory". *American Political Association* (2000):1-151.
- Kriz, Zdenek, Chrastansky Filip. "Existing Conflicts in the Arctic and the Risk of Escalation: Rhetoric and Reality". *Perspectives* 20, no.1 (2012): 111-139.
- Levin, Dan. "Canada and Denmark Fight Over Island With Whisky and Schnapsnov." NYC Times, (07.11.2016).
<https://www.nytimes.com/2016/11/08/world/what-in-the-world/canada-denmark-hans-island-whisky-schnapps.html> (20.11.2020).
- Liu, Miaojia ve Jacob Kronbak. "The Potential Economic Viability of Using the Northern Sea Route (NSR) as an Alternative Route Between Asia and Europe". *Journal of Transport Geography* 18, no. 3 (2010): 435.
- Macneill, Christopher Mark. "Gaining Command and Control of The Northwest Passage: Strait Talk on Sovereignty". *Ocean & Coastal Law & Policy, The University of Denver Sturm College of Law*, (2007): 4.
- Mazur, İvan. "Arktika Global Dünyanın Gelişiminde Bifürkasyon Noktası". *Küresel Bakışla Kutup Çağı: Çatışmalar, İşbirlikleri, Ulusal Çıkarlar*, çev.: Natalia Shulgina Şanlı, ed.: Harun Gümrükçü, Natalia S. Şanlı, Selçuk Demirkılınc, Aybüke İnan, Tamer İlbuğa. Antalya: Siyasal Kitapevi, 2015.
- McGwin, Kevin. "Denmark, Canada Agree to Settle Hans Island Dispute." Arctic Today, (24.05.2018).
<https://www.arctictoday.com/denmark-canada-agree-come-agreement-disputed-island/> (20.11.2020).
- Østhagen, Andreas. "How Norway and Russia avoid Conflict over Svalbard." The Arctic Institute, (19.06.2018). <https://www.thearcticinstitute.org/norway-russia-avoid-conflict-svalbard/> (20.11.2020).

- Parfitt, Tom. "Russia Plants Flag on North Pole Seabed." *The Guardian*, (02.08.2007). <https://www.theguardian.com/world/2007/aug/02/russia.arctic> (21.11.2020).
- Partial Revised Submission of the Russian Federation to the Commission on the Limits of the Continental Shelf in Respect of the Continental Shelf of the Russian Federation in the Arctic Ocean. Executive Summary, (2015): 4-34.
- Pharand, Donat. "The Arctic Waters and the Northwest Passage: A Final Revisit". *Ocean Development and International Law* 8, no. 3 (2007): 3-69.
- Pletcher, Kenneth. "Northeast Passage". Britannica. <https://www.britannica.com/topic/Northeast-Passage> (11.10.2020)
- Sancak, Kadir. "Deniz Hukukuna İlişkin Temel Egemenlik Alanları Bağlamında Arktik'teki İhtilafli Alanlar ve Hukuki Durum". *Uluslararası İktisadi ve İdari İnceleme Dergisi* 23, (2019): 18-34.
- Sharp, Greg. "An Old Problem, A New Opportunity: A Case for Solving The Beaufort Sea Boundary Dispute." The Arctic Institute, (17.06.2016). <https://www.thearcticinstitute.org/an-old-problem-a-new-opportunity-a-case-for-solving-the-beaufort-sea-boundary-dispute/> (15.10.2020).
- Staalesen, Atle. "Russia is Winning Support for Its Claims on Arctic Shelf, Says Chief Negotiator." *The Barents Observer*, (28.11.2019). <https://thebarentsobserver.com/en/arctic/2019/11/russia-winning-support-its-claims-arctic-shelf-says-chief-negotiator> (20.11.2020).
- Treat, Jason ve Ryan Williams. "Kuzey Kutbu: Sular Isımiyor". *National Geographic Türkiye*, (2019): 52-56.
- Turan, Sibel, Nergiz Özkural Köroğlu. "Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kuramları ve Sorunlarına Çağdaş Yaklaşımlar", e-Kitap.
- UN Climate Action Summit, World Meteorological Organization. <https://public.wmo.int/en/resources/meteoworld/un-climate-action-summit> (20.10.2020).
- Vitebski, Piers. "A Homeland". *The Arctic Is*, 1-17.
- Vuori, Juha A., "Illocutionary Logic and Strands of Securitization: Applying the Theory of Securitization to the Study of Non-Democratic Political Orders". *European Journal of International Relations* 14, no. 1 (2008): 65-99.
- Waever, Ole. "Politics, Security, Theory". *Security Dialogue* 42, no. 4-5 (2011): 465-480.
- Waever, Ole. "Securitization and Desecuritization". On Security, ed.: R.D.Lipschutz. New York: Columbia University Press, 1995.
- Watson, Molly. "An Arctic Treaty: A Solution To The International Dispute Over The Polar Region". *Ocean and Coastal Law Journal* 14, no.2 (2009): 307-334.
- Wyn, Jones Richard. *Promise: Toward a Critical Theory of Security, Security, Strategy and Critical Theory*. Colorado Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1999.
- Yılmaz, Sait. *Uluslararası Güvenlik Teori, Pratik ve Gelecek*. Ankara: Kaynak Yayınları, 2017.
- Yorulmaz, Murat. "Arktik Bölgesinde Güvenikleştirme: Kıyıdaş Devletlerin Güvenlik Sektörleri Analizi". *19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi* 2, sy. 1 (2021): 148-170.
- Zdenek, Kriz and Filip Chrastansky. "Existing Conflicts in the Arctic and the Risk of Escalation: Rhetoric and Reality". *Perspectives* 20, no.1 (2012): 111-139.